

تاریخچه شهر سمنان

در زمان کمبوجیه سمنان مانند پلی سه ایالت ری و خراسان و استرآباد را به هم وصل می کرد. در دوره های بعدی نیز منطقه سمنان مورد توجه خاص حکومت های مرکزی قرار گرفت و منازعه ها و مناقشه های متعدد بر سر این منطقه بین قدرتمندان در گرفت. اشکانیان هم ایران را به هجده ایالت تقسیم کرده بودند که یکی از آنها کمیس یا قومس در نواحی سمنان و دامغان بود. از زمان سلسله طاهریان تا غزنویان نیز سمنان اهمیت خود را حفظ کرد و از جمله مناطقی بود که شاهد انبوه کشمکشها بود. یکی از حکام معروف ایالت کومش در زمان غزنویان امیر اجل بختیاربن محمد معروف به ابوحرب بختیار بود که بانی منار مسجد جامع سمنان و بقعه پیر علمدار کرمان بود. سمنان در دوران مغول همچون سایر نقاط ایران از حملات در امان نماند و متحمل خسارات فراوان شد.

مراکز تاریخی و باستانی

برج چهل دختران (همراه عکس)

در اواسط خیابان حکیم الهی و بر سر راه شهر به محلات ثلاث برج کهنه و قدیمی و نیمه مخروبه ای وجود دارد که بنام برج چهل دختر یا چهل دختران نامیده میشود. وجه تسمیه این برج چنین است که مردم معتقد برج مذکور را چهل دختر که دست از تعلقات دنیوی کشیده و تارک دنیا شده بودند با گل و خشت ساخته اند. قدر مسلم این است که تاریخ بنای برج با آتشکده به زمان قبل از اسلام بر میگردد. همانطور که از نام کوشمغان و زاوغان که در نزدیکی برج قرار دارد برمی آید و با توجه به مقام مغ که پیشوای زردشتیان بود می توان اطمینان داشت که برج مذکور زمانی آتشکده و یکی از اماکن متبرکه زردشتیان بوده است. این بنا به صورت برج هشت ضلعی است که هر ضلع آن در خارج ۴,۵ و در داخل ۲,۸۰ متر است, ارتفاع برج در بعضی قسمتها ۱۰ متر و در قسمتهای نسبتا سالم دیگر به دوازده متر میرسد ضخامت دیوار تقریبا ۵۰ تا ۶۰ سانتیمتر است.

دروازه ارگ سمنان

یکی از آثار تاریخی و با ارزش و زیبای سمنان, دروازه ارگ, بازمانده هنر دوران قاجار است که در تقاطع خیابانهای آیت الله طالقانی و شیخ فضل الله نوری واقع شده است. دروازه ارگ در گذشته در شمالی ارگ دولتی بود که هنگام تخریب ارگ به سبب شکایت فرهنگ دوستان و پیگیری آنان از ویرانی این دروازه جلوگیری به عمل آمد. دروازه ارگ در زمان سلطنت ناصرالدین شاه قاجار و حکومت انوشیروان میرزا ضیاءالدوله فرزند محمد رحیم میرزا پسر دهم عباس میرزا نایب السلطنه که از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۵ هجری حاکم ایالت قومس بود بنا شد. این دروازه دو نمای شمالی و جنوبی دارد که نمای شمالی آن به مراتب زیباتر از نمای جنوبی آن است.

ارگ علاء

ارگ علاء در ۹ کیلومتری جنوب شرقی سمنان و کنار جاده سمنان به پایگاه هوایی در بخش علاء واقع شده است و یکی از آثار تاریخی اواسط قاجاریه به شمار میرود که به ثبت آثار تاریخی رسیده است. مساحت تقریبی آن در حدود ۱۰۰ متر و دارای زیربنایی در حدود ۱۲۰ متر است. ارتفاع آن حدود ۴,۵ متر، با اضافه شدن طبقه دوم به حدود ۸ متر می رسد. بنای ارگ به شکل شش ضلعی و ساختمان آن در دو طبقه ساخته شده است که ظاهراً محل حکومت محلی نیز بود.

دارالحکومه سمنان

این بنا در جنوب شهر و در میدان ابوذر غفاری (پاچنار) واقع شده است. بنای دارالحکومه را به دوره فتحعلی شاه قاجار و پیش از زمان حکومت حاجی بهمن میرزا بهاء الدوله پسر فتحعلی شاه در سمنان نسبت میدهند. قبل از اینکه ساختمان ارگ دولتی سمنان در شمال شهر احداث شود، دارالحکومه سمنان در جنوب شهر و در همین بنا که امروز به خانه کلانتر معروف است مستقر بود.

شکارگاه ملاده (خانه ابراهیم خان)

در روستای سرسبز و خوش آب و هوای ملاده (در حدود ۷۰ کیلومتری شمال سمنان) دو عمارت بزرگ و باستانی و زیبا وجود دارد که در دو سمت شرق و غرب به فاصله حدود ۵۰ متر به موازات یکدیگر قرار گرفته اند. مصالح اصلی بنا، خشت و آجر و نمای آن آجر و گچ است. هر یک از این دو نوع ساختمان دو طبقه و دارای تعداد زیادی اتاق و راهروی مربوط به اتاقها و طبقه فوقانی است. معماری ساختمانهای مذکور بسیار زیباست.

مناره سلجوقیان سمنان

این مناره که در زمره زیباترین منارهای تاریخی دوره سلجوقی است، در گوشه شمال شرقی مسجد جامع سمنان و در کنار شبستان شرقی واقع شده و به منار مسجد جامع نیز معروف است. ارتفاع منار کنونی از سطح قاعده ۳۱,۲۰ متر و از روی بام ۲۵,۷۵ متر است که به علت وجود شبستان شرقی در پای منار ۵,۵ متری، قسمت تختانی آن دیده نمیشود. محیط مناره همجوار بام مسجد بیش از پنج متر است.

آرامگاه شیخ علاء الدوله سمنانی

این ساختمان واقع در روستای صوفی آباد سمنان، در آغاز بنایی رفیع و با عظمت بود که بدستور عمادالدین جمال الدین عبدالوهاب وزیر سلطان محمد خدا بنده از خشت خام ساخته شد، سپس خانقاهی بر آن افزود و در آنجا به ریاضت پرداخت و پس از مرگ در آنجا به خاک سپرده شد. بنای خانقاه و آرامگاه این عارف مشهور که بازمانده معماری اواخر قرن هشتم است، به علت نداشتن استحکام و بی توجهی روبه ویرانی نهاد. به طوری که به جز دو ستون ایوان بقیه بنا منهدم شد.

مقبره پیرنجم الدین

این مقبره منسوب به پیر نجم الدین دادبخش یا تاج بخش در گورستانی به همین نام در سمنان واقع شده است از شجره نامه مدفون این آرامگاه اطلاع صحیحی در دست نیست، ولی عده ای وی را یکی از سرداران ملی سمنان در حمله مغول می دانند. مقبره پیر نجم الدین که یکی از آثار دوره مغول است، شامل ایوان، حرم و گنبد است و به علت اینکه قبلا در وسط گورستان قرار داشته و حالا در خیابان میباشد صحن ندارد.

آرامگاه حکیم الهی

آرامگاه این حکیم در نزدیکی میدان امام خمینی سمنان و در کنار خیابان حکیم الهی مقابل دبیرستان دهخدا واقع شده و مدفن یکی از چهره های تابناک فلسفه و حکمت و یکی از مفاخر گرانمایه سمنان است.

بنای آرامگاه را ایوان و چند سالن و اتاق تودرتو تشکیل میدهد. بر پیشانی ایوان که مشرف به خیابان است و حدود پنج متر ارتفاع دارد کتیبه ای از جنس کاشی قرار گرفته است. حکیم الهی در رمضان ۱۲۴۳ متولد و در ربیع الاول ۱۳۲۳ هجری قمری فوت کرد. آرامگاه مذکور با تلاش پسرش حاج عبدالجواد الهی در سال ۱۳۲۱ شمسی بنا شد.

مقبره درویش محمد

در قسمت شمالغربی سمنان و در روستایی به نام مومن آباد بین راه شوسه سمنان به فیروزکوه مقبره ای به نام درویش محمد وجود دارد. از تاریخ فوت و دفن این آرامگاه اطلاع درستی در دست نمی باشد. ولی گفته شده که وی یکی از عارفان قرن هشتم و از پیروان عارف بزرگ وار شیخ علاء الدوله سمنانی بوده، برخی نیز می گویند که مقبره تقی الدین علی دوستی سمنانی شاگرد معروف شیخ باشد. درویش محمد به علت وارستگی و کرامتی که داشت مورد توجه و احترام مردم سمنان و نواحی آن بود و به همین جهت، درویش مومن آباد نیز نامیده شده است.

قلعه های سارو

در ۱۰ کیلومتری شمال شرقی سمنان در نقطه ای کوهستانی به نام سارو آثار دو قلعه بسیار محکم و تسخیر ناپذیر موجود است که طرز ساختمان و انتخاب محل بنای آنها قابل توجه و درخور تحقیق است. این قلعه ها در دو طرف کلاته یا مزرعه سارو که چشمه ساری زیبا است واقع شده اند. قلعه شمالی بر اثر گذشت زمان و بروز سوانح طبیعی و خرابکاری افراد گنج یاب تا اندازه ای ویران شده و خالی از سکنه است ولی اسکلت محکم آن ابهت خاصی به این دره بخشیده است.

قلعه کوشمغان

در سه کیلومتری غرب سمنان سه محله وجود دارد که در حال حاضر به نام های کوشمغان، زاواغان و کدیور خوانده میشوند و مجموع این سه محله را نیز محلات ثلاث مینامند. با توجه به آثار موجود، محله های مذکور از محله های بسیار کهن سمنان محسوب میشوند. نام اصلی کوشمغان کوشک مغان بود که بر اثر کثرت استعمال کوشمغان شده است. در این محله قلعه قدیمی ویرانی وجود دارد که در گذشته خندقی نیز در اطراف آن وجود داشت و مردم با استفاده از تخته پل وارد قلعه میشدند. در قلعه که از گذشته باقی مانده یکپارچه از سنگ است.

قلعه لاسگرد

در بین بقعه سیدرضا و شمال کاروانسرای شاه عباسی لاسگرد، یکی از معروفترین قلعه های سمنان به نام دژ لاسگرد وجود دارد که با توجه به سرحدی بودن قریه لاسگرد در دوران قبل از اسلام به ویژه در زمان اشکانیان، احتمال می رود این قلعه در زمان اشکانیان بنا شده باشد. این قلعه مستحکم که با خشت های خام بزرگ ساخته شده تا اواسط دوره قاجاریه پابرجا بود و پس از این تاریخ روبه ویرانی نهاد. آنچه اکنون از این قلعه عظیم مانده گذرگاه های زیرزمینی سه طبقه ای است که همه به یکدیگر راه دارند.

قلعه پاچنار

در جنوب غربی میدان ابودر و در محله اسفنجان سمنان آثار دو قلعه پر ابهت و قدیمی به چشم میخورد که به قلعه های پاچنار معروف هستند. این قلعه ها به صورت دژهای دوران باستان ساخته شده بودند واز زمره قلعه های بسیار مهم نظامی و دفاعی شهرستان به شمار می رفتند. بعضی ها قدمت و تاریخ بنای این قلعه ها را به دوران طاهریان نسبت میدهند.

حمام پهنه و گرمابه حضرت

حمام پهنه یکی از آثار قدیمی و ارزشمند سمنان است ، که کمتر مورد توجه قرار گرفته است . این حمام که در گوشه شمال غربی تکیه پهنه سمنان، بین مسجد جامع و مسجد امام خمینی و امامزاده یحیی قرار گرفته و در سال ۸۵۶ هجری قمری ، در زمان سلطنت ابوالقاسم بابرخان ، پادشاه تیموری و به دستور وزیر وی ، خواجه غیاث الدین بهرام سمنانی ساخته شده است .

حمام ناسار

این حمام در بازار عمومی شهر سمنان و جنوب شرقی تکیه ناسار واقع شده است و قریب سه قرن قدمت دارد و یکی از بنا های دوره صفویه است . این بنا در سال ۱۱۱۸ هجری در زمان شاه عباس به همت حاجی الحرمین آقا ملکی ساخته شد . بر بالای سردر کوچک حمام که به وسیله راهروی طویل و به سربینه متصل می شود سنگ نبشته ای به ابعاد ۳۰ در ۲۰ سانتی متر به رنگ سیاه وجود دارد نام سازندگان آن را نوشته است

کاروانسرای شاه عباسی سمنان

در خیابان استاد مطهری سمنان کاروانسرای از دوره صفویه معروف به رباط شاه عباسی موجود است که به فرم چهار پلانی ساخته شده است حیاط کاروانسرا مستطیل شکل به طول ۳۲,۳۰ متر و عرض ۲۶,۵ متر است . دو ضلع شمالی و جنوبی رباط دارای دو ایوان هم اندازه و مشابه با قوس جناغی است و در طرفین هر ایوان شش ایوان کوچک با قوس های جناغی است که به اندازه نیم متر از سطح حیاط بلند تر است .

کاروانسرای شاه عباسی لاسگرد

در ۳۶ کیلومتری سمنان و در قریه لاسگرد کاروانسرای آجری بسیار بزرگی از بنا های زمان شاه عباس اول صفوی قرار دارد . این کاروانسرا که در سمت جاده سمنان به تهران واقع شده دو ایوانی است و حیاطی وسیع دارد . طول حیاط از شمال به جنوب ۳۶ متر و عرض آن از شرق به غرب ۳۱,۵ متر است که اطراف آن را ۲۴ حجره احاطه نموده است که حجره ها با کمی اختلاف قرینه یکدیگرند . دو ایوان بزرگ در غرب و شرق رباط ساخته شده است که با درگاه کوتاه و چند پله به دالان های چهار گانه پشت مربوط میشود . سقف این ایوان طاق ضربی بزرگی است که تزئینات مربع شکل تودرتو دارد.

کاروانسرای شاه سلیمانی آهوان

این کاروانسرا که در روستای آهوان، در ۴۲ کیلومتری شرق سمنان واقع شده است، در سال ۱۰۹۷ هجری قمری در زمان شاه سلیمان صفوی، برای استراحت زایرین امام هشتم، که از سمنان و آهوان به مشهد مقدس، مشرف میشدند، ساخته شد. اما به غلط، کاروانسرای شاه عباسی نام گرفت.

کاروانسرای شاه سلیمانی آهوان، دارای حیاط وسیع مستطیل شکل، به طول ۴۰ متر و عرض ۳۲ متر، و چهار ایوانی است. جمعا در اطراف حیاط ۲۴ اتاق احداث شده است که ابعاد آنها به ترتیب ۳،۳۵ و ۲،۹۰ متر است.

جاذبه های طبیعی

چشمه های آب مراد آب قولنج آبگرم و آبسرد

مجموعه این چشمه های معدنی آبگرم در بخش مهدی شهر و در شمال غربی سمنان به فاصله ۲۱ کیلومتری این شهر قرار دارد. اطراف این چشمه ها را ارتفاعات در بر گرفته است. آب چشمه ها از دسته آب های کلروره سولفاته کلسیک و گوگردی است و در درمان بیماری های صفراوی کلیه کبد نقرس و روماتیسم و درد مفاصل موثر است.

چشمه معدنی تلخاب

این چشمه در غرب سمنان و در شش کیلومتری شمالغربی روستای لاسجرد واقع شده است. تلخاب شامل دو چشمه است که محدوده ای استخری شکل را به وجود آورده که طول آن بیست متر و عرض آن دوازده متر است. آب این چشمه تلخ و سرد است و مردم در فصل تابستان برای درمان سردرد - چشم درد - یرقان - کهر و رفع گرمی بدن به آنجا میروند.

چشمه آب معدنی شورآب

آب این چشمه از یک رشته قنات است که در شمال غربی شهر سرخه قرار دارد. مردم در فصل تابستان با پیمودن مسیر پنج کیلومتری از شهر سرخه به محل مظهر قنات شورآب می روند و در آن استحمام میکنند. این آب دارای گوگرد فراوان است که برای درمان بیماری سردرد و درد چشم استفاده میشود و نمیتوان مدت زیادی در آن ماند زیرا گازهای زیادی که متصاعد میشود سرگیجه آور است.

چشمه معدنی نمک دره

چشمه نمک دره یکی دیگر از چشمه هایی است که در شش کیلومتری جنوب شهر سرخه و در کنار روستای بیابانک قرار دارد. آب این چشمه از گنبدهای نمکی جاری است و مردم برای استفاده از آن در چاله هایی که اطراف آن را لایه های ضخیم نمک

پوشانده است . استحمام میکنند . میزان غلظت نمک آن به حدی است که به هیچ عنوان نمی توان سر را به زیر آب فرو برد . مردم معتقدند که آب چشمه نمک دره برای درمان درد کمر و درد پا مفید است .

چشمه امامزاده محمدزید

این چشمه در ۵۶ کیلومتری شمال غربی سمنان و در آبادی امام زاده شاه محمد زید (ع) واقع شده است و آب آن بیشتر در فصل های بهار و تابستان به مصرف کشاورزی میرسد. ساکنان شهرستان سمنان به ویژه شهر سرخه در فصل تابستان برای گذراندن اوقات فراغت و زیارت بقعه متبرکه امام زاده شاه محمد زید برای چند روزی هم که شده چادرهایی را در اطراف چشمه برپا میکنند و از طبیعت زیبا و هوای مطبوع و معتدل آن بهره میبرند.

چشمه امامزاده عبدالله(ع)

این چشمه در قسمت شمالی روستای امامزاده عبدالله در شمال غربی شهر سمنان به فاصله ۶۱ کیلومتری آن قرار دارد. ۵۴ کیلومتر از این جاده آسفالته و هفت کیلومتر آن خاکی است. تعداد شش چشمه در دره این روستا وجود دارد که مجموعاً ۶۰-۷۰ لیتر در ثانیه آبدهی دارند . این منطقه کوهستانی دارای آب و هوای سرد در زمستان و معتدل در تابستان است. آب چشمه ها پس از خروج در بستر رودخانه جاری می شود و کمتر مورد استفاده کشاورزی قرار میگیرد . از مهمترین قابلیت های جهانگردی این منطقه میتوان منظره دل انگیز آب و هوای معتدل و مطبوع در فصل تابستان و فضاهای طبیعی و زیبای چشمه ها نام برد .

اماکن زیارتی و مذهبی

مسجد سلطانی

این مسجد در مرکز شهر سمنان واقع شده و یکی از مهمترین و زیباترین بناهای تاریخی و مهم سمنان است . این مسجد دارای چهار در بزرگ ورودی از شمال ، جنوب ، شرق و شمال غربی است. در شمال غربی به دالان درازی باز میشود که در انتهای آن تکیه پهنه است. درهای شمال، جنوب و شرق دارای هشتی دالان و دهلیز هستند . بالای درهای شمالی و شرقی تزئینات مقرنس کاری گچی زیبا با دو گوشواره دو طبقه در طرفین با پشت بغل های کاشی کاری شده وجود دارد . در هشتی های شمالی ، جنوبی و شرقی تاقهای آجری گنبددار با تاقنماهای متعدد با لچکی کاشی کاری شده مشاهده میشوند .

مسجد جامع سمنان

این مسجد را میتوان در زمره کهن ترین و قدیمی ترین آثار اسلامی شهر سمنان به شمار آورد. گمانه زنی ها و حفاری های اخیر نشان دادند که این مسجد در قرن اول هجری روی خرابه های یک آتشکده بنا شده است. ولی در طول زمان، تعمیراتی در آن داده شده است. در حال حاضر در بنای کنونی مسجد، آثاری از دوره مغول و تیموری دیده میشود.

موقعیت جغرافیایی استان سمنان

استان سمنان با وسعتی برابر ۹۸۵۱۵ کیلومتر مربع ۵/۸ درصد مساحت کل کشور است. این استان از نظر مساحت ششمین استان کشور است. و وسعت آن حدود چهار برابر تهران می باشد.

این استان در حال حاضر دارای ۴ شهرستان ۱۴ شهر ۱۰ بخش و ۲۸ دهستان است. شهر های آن عبارتند از سمنان، شاهرود، دامغان و گرمسار. شهرهای تابعه استان نیز عبارتند از سمنان، مهدی شهر، شه میرزاد، سرخه، شاهرود، بسطام، تجن، کلاته، خنج، میامی، بیارجمند، دامغان، گرمسار، ایوانکی و آرادان.

استان سمنان در دوران باستان بخشی از چهاردهمین ایالت تاریخی ورن (ورنه) از تقسیمات شانزده گانه اوستایی بود. برخی از دانشمندان این ایالت را گیلان فعلی می دانند ولی قدر مسلم این که ورن یا ورنه متشکل از صفحات جنوبی البرز و خوار شمال سمنان، دامغان، خوار، دماوند، فیروزکوه، شه میرزاد، لاسگرد، ده نمک و آهوان، قوشه، ویمه و نقاط کوهستانی مازندران بوده است.

صنایع دستی

استان سمنان از مراکز قابل توجه صنایع دستی کشور است. در این استان انواع صنایع دستی نظیر قالیبافی، گلیم بافی، نمد مالی، سرامیک و سفالسازی و... وجود دارد که هر یک از آن ها سوغاتی گرانبغلی برای بازدیدکنندگان از استان محسوب می شوند. مهم ترین صنایع دستی استان عبارت اند از :

قالیبافی:

قالیبافی و تولید قالی و قالیچه از دیرباز یکی از تولیدات مهم استان سمنان به شمار می رفته است. این منطقه که در دوران قبل، دارای استادان زبردست قالیباف و طراح نقش قالی بود و قالی ها و قالیچه های نفیسی از دارهای آنان به عمل می آمد. به دلیل ورود فرشهای ماشینی به بازار و نداشتن صرفه اقتصادی و همچنین نبود پشتوانه نیروی کاری و طراح قالی و نیز به دلیل کمهولت تدریجی استادان و کارگران قالیباف، این رشته دچار رکود فاحش شده است. امروز قالیبافان استان از نقش و طرح سایر مناطق

مانند تبریز، مشهد، اصفهان، نائین، کاشان، یزد و کرمان استفاده می کنند. در زمینه بعضی از قالی ها گل های اسلیمی، شکوفه ها، غنچه ها و برگ های گوناگون با شاخه های ظریف دیده می شود و در بعضی از طرح های شاه عباسی، افشان، ترنجی، خوشه، برگ فرنگی، درختی، شکارگاه و... مورد استفاده قرار می گیرد یا ترکیبی از این طرح ها هستند. بخش مهدی شهر و شهرستان شاهرود از مراکز مهم تولید قالی و قالیچه در استان سمنان به شمار می روند. گلیم بافی :

گلیم به عنوان نخستین زیرانداز بشر، دارای سابقه تولیدی بسیار طولانی است. بافت گلیم اگر چه به گونه بسیار ساده آغاز شده، اما در طول سالیانی که از عمر آن می گذرد، هنرمندان ایرانی در تکمیل آن نقش فوق العاده چشمگیر ایفا کرده اند و توانسته اند آن را به عنوان محصولی برخوردار از ارزشهای هنری و مصرفی توامان حتی روانه بازارهای خارجی کنند. گلیم که در مقایسه با قالی دارای شیوه بافتی آسانتر است و به همان نسبت قیمت ارزانتری دارد، هنری در انحصار روستا نشینان و عشایر به حساب می آید. روستاهای شهرستان گرمسار، سمنان و روستاهای کندو، خیج و رضاآباد شاهرود از مراکز تولید اصلی گلیم در استان سمنان هستند.

نمد مالی:

یکی دیگر از صنایع دستی که قدمتی دیرینه در استان سمنان دارد، نمد مالی است. وضعیت فعلی تولید نمد در استان سمنان از نظر کمی و کیفی بسیار مطلوب است و مراکز تولید نمد در استان، شهرستان سمنان، دامغان و روستای ابرسیج شاهرود است. مواد اولیه مصرف شده در نمد مالی پشم است که در اندازه های مختلف تهیه می شود. آنچه در نمد مالی می توان مشاهده کرد، ذوق و هنر، به همراه تحرک تولید کننده است. تولیدات این زحمات کشان علاوه بر استفاده شخصی به روستاهای شمالی استان و شهرستان مازندران ارسال می شود.

چاپ قلمکار:

چاپ قلمکار، گونه ای از چاپ سنتی روی پارچه بافته شده است. برای نخستین بار، قلم کار سازان ایرانی برای دسترسی به تولید بیشتر و ایجاد هماهنگی و یکنواختی نقش ها، استفاده از مهره های چوبی را جایگزین استفاده از قلمو ساخته اند. برای فراهم آوردن امکاناتی به منظور استفاده مردم، قلم کار را که در گذشته فقط برای روی پارچه های پشمی و ابریشمی انجام پذیر بود بر انواع پارچه از قبیل متقال، کتان، چلوار و کرباس و... انجام دادند. در حال حاضر چاپ قلم کار به وسیله قالب های چوبینی که

دارای نقوش برجسته است انجام می شود. در حقیقت رکن اصلی قلمکار سازی را قالب سازی تشکیل می دهد که معمولاً توسط افرادی که حرفه و تخصصشان قالب تراشی است به تفکیک رنگ و حداکثر در چهاررنگ روی چوب های گلابی و زالزالک تراشیده می شود گروهی از هنرمندان در رشته هایی چون ریشه تابی که پارچه زیر ساخت قلمکار را آماده می سازد یا صحرا کاری که کارهای رنگ رزی، سفید گری، بخار و شستشوی پارچه های قلمکار را به عهده دارد به فعالیت مشغولند مهمترین مرکز این صنعت در استان در شهرستان دامغان قرار دارد که ماهانه مقادیر هنگفتی انواع رومیزی پرده و سفره و سایر محصولات قلمکار تولید و برای صدور به خارج از کشور آماده می کند.

سفالگری و سرامیک :

سفالگری از مهمترین و قدیمی ترین دست ساخته های بشر است. آثار سفالی برخلاف آثار یافته شده فلزی، چوبین و... در زیر خاک فاسد نمی شود و به خاطر این حالت استثنائی، به اطلاعات گویا درباره آن می توان پی برد. صنعت سفالگری در استان سمنان از پیشینه معتبر برخوردار است. به طوری که دکتر اریک اشمید هنگام حفاری در اطراف دامغان امیدوار به کشف شهر افسانه ای هکاتوم پلیس یا شهر صد دروازه بود، اگرچه موفق به کشف بقایای شهر مورد نظرش نشد، ولی به مجموعه ای از بهترین فرآورده های صنعتگران دو تا سه هزار سال قبل از میلاد مسیح دست یافت این فرآورده ها شامل کوزه های بزرگ به اشکال هندسی و دارای لعاب قهوه ای روشن و کرم بودند. از آنجا که زمینه های لازم برای صنعت سفالگری در اکثر نقاط استان فراهم بوده، این صنعت با وجود فراز و نشیبهای تاریخی، به حیات خویش ادامه داده است. در سالهای اخیر، راه اندازی واحدهای آموزش سفالگری و سرامیک در شهر های سمنان و شاهرود موجب احیا و رشد بیشتر این صنعت در استان شد و هم اکنون ضمن تولید و ارسال مقادیر بسیاری از تولیدات این رشته به استانهای دیگر، زمینه های تولید کالاهایی برای بخش صادرات خارجی نیز فراهم شده است. در حال حاضر سفالگران استان سمنان در کارگاههای سفالگری و سفال سازی در سطح استان به ساختن گونه هایی ارزشمند سفال مشغولند. در این میان، کارگاه سفال گری و سفال سازی قان بیگی در شاهرود از اهمیتی ویژه برخوردار است.

دستباف ها:

در زمانی نه چندان دور، مردمان همین سرزمین پارچه های مورد نیاز خویش را با دست های هنر آفرین خود تهیه می کردند که از نظر تنوع رنگ، نقش، طرح و شیوه های بافت شگفت انگیز بود. هر چند زندگی ماشینی و گرایش به سوی تجدد باعث شد لطمه هایی جبران ناپذیر بر این صنعت وارد آید، هم اکنون نیز در گوشه و کنار استان سمنان، صنایع دستباف رایجند. دستبافی شامل تولید پرده های سنتی و هنری و حوله و شال گردن و پارچه های متقال زیر ساخت قلمکار است که در استان رایج است. علاوه بر آن جاجیم، چادر شب، پلاس و چوفا (چوفا) که عمدتاً توسط روستائیان و عشایر تولید می شود، از دیگر صنایع دست باف مردم استان است. ماهانه مقادیر قابل توجهی از این تولیدات به استان های دیگر و مراکز ارسال می شود. شهرستان سمنان به ویژه سرخه، مهدی شهر، فولاد محله و روستاهای شهرستان دامغان و روستاهای بسطام از مراکز تولیدات جاجیمچه و دستباف استان به شمار می روند.

شاهرود

تاریخچه شهر شاهرود

عده ای معتقدند که نام قدیم شاهرود حنجره یا شخره (شاخره) بود که به تدریج تبدیل به شاهرود شده است. بر اساس شواهد و مدارک تاریخی موجود تشکیل هسته اولیه شهر شاهرود به دلیل دفاع از مهاجمان روی تپه های کم ارتفاع در دامنه کوه شمالی و غربی شاهرود ساخته شد و به تدریج همراه با برقراری امنیت در محل، رشد و توسعه یافت. رشد این شهر در چند سال اخیر به علت قرار گرفتن در مسیر جاده اصلی تهران به مشهد چشمگیر بوده است. به استناد برخی اشاره های تاریخی مندرج در متون و بعضی شواهد باستان شناختی معماری موجود در داخل و خارج؛ شهر کنونی راه عبور قافله ها و کاروانهایی که بزرگراه غربی - شرقی (جاده ابریشم) را طی میکردند، از آبادی یا روستای بزرگ شاهرود می گذشتند. موقعیت ممتاز طبیعی و جغرافیایی و وجود چندین قلعه و دژ در این مکان و اطراف آن جوابگوی اطراق و پناه ساکنان و کاروانیان در هنگام بروز خطر بود. در عین حال، وجود کاروان سرا و چاپارخانه در این منطقه آن را به یکی از مراکز مهم یکجانشینی در منطقه تبدیل کرد. به علاوه استعداد خاک و وفور آب برای آبادی شاهرود، موقعیت های ویژه ای را فراهم کرد که همگی منجر به تشکیل شهر در قرن های هفتم و هشتم هجری شد. احداث مسجد جامع قدیم در میان باغها و بستانهای منطقه، باعث دگرگون شدن وضعیت شاهرود در بین روستاهای همجوار شد، زیرا مسجد جامع در دوران اسلامی به عنوان شاخص تمایز شهر از روستا به شمار می رفت. سپس قلعه هایی نوین به نام ولورا و قلعه سنگ برای دفاع از شهر ایجاد شد. فرم معماری این قلعه و همانندی های ساختاری آن با اجزا و

عناصر مسجدهای دوره ایلخانی ، روشنگر این نظریه است که احداث قلعه ولورا اندکی بعد از مسجد جامع شهر برای حفاظت از ساکنان در مواقع ضروری صورت گرفته است . بر همین اساس می توان پنداشت محدوده شهر در محله بید آباد فعلی ، قدیمی ترین قسمت از بافت قدیمی شهر می باشد .

مراکز تاریخی و باستانی

برج کاشانه بسطام

در قسمت جنوب شرقی مسجد جامع شهر بسطام برجی بلند وجود دارد که به نام کاشانه معروف می باشد . ارتفاع این برج از داخل ۲۴ متر و از بیرون ۲۰ متر می باشد . شکل خارجی آن کثیرالاضلاع و منتظم سی ضلعی میباشد . در بالای برج دو حاشیه از آجرهای بزرگ وجود دارد که روی آن مطالبی نوشته شده است . در ضلع جنوب غربی این برج روی یک آجر کلمه بسم الله الرحمن الرحیم با خط ثلث بسیار زیبایی خوانده می شود .

تاریخ ساخت آن بدرستی مشخص نمی باشد و به عقیده اهالی محلی این برج قبل از اسلام آتشکده زرتشتیان بوده است . بعضی از مشرق شناسان از جمله گدار بر این باورند که این بنا از آثار غازان خان مغول است و اسم اصلی آن غازانه بوده است و به مرور زمان و بدون توجه به اصل آن کاشانه نام نهاده شده است .

مدرسه بید آباد شاهرود

این مدرسه از خشت خام ساخته شده است . در زمانی که شاهرود منطقه چندان آبادی نبود و هنوز صورت شهری به خود نگرفته بود حاجی اسماعیل پسر حاجی ابراهیم شاهرودی این مدرسه را ساخت . عرض صحن این مدرسه بیست قدم و طول آن بیست و هفت قدم می باشد . مدرسه در زمان قاجاریه ساخته شده است و در حال حاضر بازسازی هایی در آن واقع شده است .

مدرسه بازار شاهرود

این مدرسه توسط حاجی اسماعیل نامی که از اهالی باغ زندان می باشد . در سال ۱۲۰۶ هجری ساخته شده است . اصل بنا از خشت خام است . این بنا به شکل مستطیل با عرض حدود بیست قدم و طول بیست و شش قدم است . در هر چهار ضلع آن حجره هایی ساخته شده است . که چهارده حجره طلبه نشین دارد . حوض سرپوشیده ای نیز در وسط مدرسه موجود است .

آرامگاه بایزید بسطامی

مقبره این عارف شهیر در شهر بسطام و شمال مقبره امام زاده محمد است . مقبره این عارف فاقد هرگونه تزئین است . و به نظر می رسد هیچ گاه ساختمانی مشابه مقبره دیگر بزرگان روی آن بنا نشده باشد و در حقیقت بی اعتنایی به مادیات و گریز از تجمل در این آرامگاه بوضوح به چشم می آید . وارستگی و بی نیازی بایزید بسطامی حتی بعد از مرگ وی و گذشت یازده قرن، در مرقدش مشهود است . مقبره بایزید بسطامی داری یک پنجره مسقف آهنی است . روی قبر یک سنگ مرمر قرار دارد که کلماتی از مناجات مشهور علی ابن ابی طالب (ع) بر آن حک شده است. آنطور که از این سنگ بر می آید متعلق به شخصی به نام قاضی ملک می باشد که احتمال می رود حاکم قومس بوده باشد ولی اینکه چگونه از اینجا سر در آورده کسی چیزی نمی داند .

برای اطلاعات بیشتر در رابطه با بایزید بسطامی.....

آرامگاه شیخ ابوالحسن خرقانی

در ۲۴ کیلومتری شاهرود در شمال قصبه خرقان روی یک تپه آرامگاه عارف نامی و وارسته به نام شیخ ابوالحسن خرقانی به چشم میخورد . فضای سبز اطراف آن به آرامگاه قداست خاصی بخشیده است . روی قبر شیخ یک قطعه سنگ مرمری قرار دارد که اشعاری بر آن حک شده است . در جوار این مقبره مسجدی بود که گنبدی مخروطی شکل و مزین به کاشی کاری های زیبا داشت . در حال حاضر از مسجد و گنبد یاد شده , فقط محراب ؟ آن باقی مانده است که برخلاف مسجد های دیگر این نواحی رو به مغرب است . محراب مذکور دارای گچبری های زیبا و استادانه می باشد .

برای اطلاعات بیشتر در رابطه با شیخ ابوالحسن خرقانی.....

آرامگاه شیخ حسن جوری

این آرامگاه در ۱۵۰ کیلومتری شاهرود واقع در روستای کلاته میر علم فیروزآباد حوالی روستای فرومد است . این آرامگاه که متشکل از یک اتاق ۴ در ۳ و گنبد مدور روی آن است, در قسمت شمالی شهر قدیمی جور قرار دارد و از خشت خام ساخته شده است . و عاری از هرگونه پیرایه و تشریفات ظاهری می باشد . شیخ حسن جوری یکی از رهبران قیام سربداران و از شاگردان شیخ خلیفه و از رهبران سیاسی و مذهبی قرن هفتم هجری بود که به دست وجی الدین مسعود در سال ۷۴۵ به شهادت رسید .

آرامگاه ابن یمین فرومدی

این آرامگاه در انتهای روستای فرومد قرار دارد که متعلق به شاعر معروف قطعه سرای پارسی ابن یمین فرومدی است . باطن ساختمان زیبا به هیچ وجه با بافت روستا تطابق ندارد . و شش گوش است و زوایای زیبایی بنا را در برگرفته است . سنگ قبر دارای شش ضلع کوچک است که روی آن نوشته شده است ، آرامگاه امیر فخرالدین محمد ابن یمین الدین متخلص به ابن یمین . شاعری بوده است دانشمند . دوران زندگی را با کمال مناعت و وارستگی به پایان رسانده است . دیوان کامل او در جنگ سرداران از بین رفت و دیوان دیگری تنظیم کرد که به جای مانده است . سال تولدش برابر با ۶۸۵ هجری قمری و سال وفاتش برابر است با ۷۶۹ هجری قمری .

قلعه میامی

قلعه میامی در جنوب میامی قرار گرفته است که در حال حاضر خرابه ای بیش نیست . طبق نظر مردم منطقه این خرابه در گذشته مرکز میامی بوده است . و در زمان حمله مغول ویران گردید . قلعه اراکی چهار برجی نیز در منطقه میامی در بالای کوه میامی قرار دارد که دروازه آن را از آجر ساخته اند و یک آب انبار بزرگ در میان آن قرار دارد . در جلوی این قلعه که نزدیک به یکی از قله ها می باشد ، آثار حدود دویست خانه رویت می شود . همه راههای بین قلعه و کوه مورد نظر را با سنگ بسته اند که کسی نتواند خود را به آنجا برساند .

قلعه پارتها

بتازگی در شاهرود یک قلعه مربوط به زمان پارتها و ساسانیان با قدمتی دو هزار ساله کشف گردید . در درون این قلعه که در حوالی یک روستا در شاهرود واقع گردیده بقایای کوره آجر پزی و سفالینه های مربوط به آن دوران وجود دارد . قلعه مذکور که مستطیل شکل است پانزده متر ارتفاع دارد و در چهار طرف آن تاقهای فرو ریخته قوسی شکل وجود دارد . این قلعه که احتمال می رود در ابتدا سه طبقه بوده از ویژگی دوران پارتها برخوردار می باشد .

حمام امیریه

این حمام که مربوط به دوره قاجار و متعلق به امیر اعظم حاکم ولایت قومس بوده بتازگی مورد شناسایی قرار گرفت این حمام با ۳۶۰ متر زیر بنا در عمارت امیر اعظم قرار دارد . دارای دو سالن اصلی با دیوارهای سنگی و سقف های گنبدی شکل آجری است که از یکی از آنها به عنوان رختکن استفاده می شد . در هر سالن چهار ستون با سنگهای مدور و سرستونهای حجاری شده با نقوش گل و بوته و در سالن اصلی حمام یک حوض سنگی سفید رنگ به چشم می خورد سر در و دالان ورودی این بنا با

نقوش ویژه ای تزیین گردیده است . صاحبان این بنا از آن به عنوان انبار کاه و علوفه استفاده می کردند. و به همین علت به قسمتهایی از آن صدمه هایی وارد گشته است .

کاروانسرای میان دشت

این کاروانسرا در دهکده میاندشت د ۱۱۰ کیلومتری شرق شاهرود بین جاده سبزوار و مشهد قرار گرفته است که به صورت سه کاروانسرای به هم متصل می باشد و به کاروانسرای شاه عباسی معروف گردیده است . از این سه کاروانسرا یکی در زمان شاه عباس اول ساخته شد و دو کاروانسرای دیگر در زمان های دیگر با پالان چهار ایوانی ساخته شده است که مصالح ساختمانی آن نیز از آجر می باشد. این کاروانسرا جهانگردان بسیار زیادی را به خود جلب نموده است .

جاذبه های طبیعی

رودخانه تاش یا شاهرود

رودخانه تاش یا شاهرود از کانون های آبگیر شاه کوه و شاه وار حد فاصل تاش و مجن در فصول فراوانی نزولات جوی سرچشمه می گیرد . این رود پس از دریافت چندین رشته فرعی در ناحیه کوهستانی و پس از آبیاری بخشی از زمینهای بسطام و زیراستاق ، به سوی کویر نمک جاری می گردد. بالادست این رودخانه گردشگاههای محدودی در فصل بهار و تابستان موجود می باشد .

منطقه حفاظت شده خوارتوران

منطقه حفاظت شده خوارتوران در قسمت جنوب شرقی شاهرود قرار گرفته که از نظر وسعت میتوان آنرا بزرگترین منطقه حفاظت شده ایران نامید . مساحت آن بیش از ۱/۰۰۰/۰۰۰ هکتار است و حیوانات عمده منطقه عبارتند از : خرگوش - کبک - تیهو - هوبره - تشی - باقرقره - شغال - پلنگ - گرگ - کفتار - قاراگل - گورخر - آهو - جبیر - کل - بز - میش و قوچ . اهمیت این منطقه به دلیل وجود یک نوع گورخر معروف به نام گورخر ایرانی می باشد . که همانگونه که از اسمش پیداست فقط در ایران یافت می شود .

منطقه حفاظت شده خوش بیلاق

منطقه حفاظت شده خوش بیلاق در قسمت شمال شرقی شاهرود قرار گرفته و مساحت آن در حدود ۱۵۶ هکتار می باشد و حیوانات وحشی این منطقه نیز عبارتند از : آهو - مرال - گورخر - یوزپلنگ - گربه وحشی - قاراگل - خرس - روباه - گرگ - شغال - تشی - خرگوش - ایبا - هوبره - قرقاول - تیهو و کبک .

اماکن زیارتی و مذهبی

مسجد جامع بسطام

این مسجد در جنوب بسطام و در حد فاصل دویست متری جنوب آرامگاه بایزید بسطامی قرار گرفته است . این مسجد به دو قسمت تقسیم می گردد . قسمت اول عبارت است از صحن مسجد که دارای محرابی است که با گچبری های بسیار زیبا و هنرمندانه ترئین گردیده است. صحن مسجد مربع و فضای آن باز است . قسمت دوم که از لحاظ شیوه و صنعتی که در ساختن آن بکار رفته با قسمت آن فرق دارد . تفاوت فاحش گچبری مستطیل دوم با تمام گچبری های این محراب کاملا محسوس است . به نظر می رسد از آنجا که این مسجد در سال ۷۰۶ هجری ساخته شده و در آن زمان مذهب تسنن در ایران رواج داشته ، اسامی ابوبکر و عمر و عثمان بر آن نوشته شده بود . ولی از زمان رواج مذهب شیعه و تسلط فرمانروایان و حکام شیعی آن اسامی را حذف کرده و بجای آن نام علی بن ابی طالب ولی الله را نوشته اند .

دامغان

تاریخچه شهر دامغان

دامغان در حدود چهارصد سال پیش از میلاد مسیح چنان عظمتی داشت که اشک سوم و تیرداد اشکانی در سال ۲۴۹ پیش از میلاد آن را پایتخت خود اعلام نمودند. این شهر تا قرن دوم میلادی اهمیت خود را حفظ کرد و مرکز ایالت بزرگ قومس بود. برخی ها، طرح این شهر را به هوشنگ نسبت داده اند. این نظریه به واقعیت نزدیکتر است که مردم این منطقه در اطراف رودخانه چشمه علی که در دره کوههای شمالی جاری است اسکان یافتند و مدینیتی را بوجود آوردند. چنانکه نوشته اند، نزدیک به چهارصد سال پیش از میلاد جمعی از مغان در مسیر رود سکنی گزیدند و به همین علت، نخست این منطقه ده مغان نامیده می شده و به مرور زمان و در آخر الامر به دامغان تبدیل گردید. دامغان مدتی پایتخت زمستانی اشکانیان بود و تا کشته شدن یزدگرد، آخرین پادشاه ساسانی موقعیت خود را حفظ کرد. در دوره های حکومت امویان ، عباسیان ، طاهریان ، سامانیان ، سرداران و دیلمیان دامغان از موقعیتی ممتاز برخوردار بود .

عمارت آغامحمدخان و فتحعلی شاه قاجار

استان قومس و علی الخصوص شهر دامغان مورد توجه اولین پادشاه قاجار بود و به همین جهت آغا محمد خان و فتحعلی شاه در چشمه علی دامغان ساختمانهای زیبایی را بنا کردند. این دو ساختمان تقریباً مقابل هم واقع شده اند. در قسمت شمال و در داخل دریاچه، به فاصله حدود پانصد متر از تپه های آبد، ساختمانی است دو طبقه دارای ایوان محصور در آب که فتحعلی شاه قاجار آن را ساخته بود. برای ورود به این بنا باید در ضلع های شرقی و غربی از روی تخته ای که قریب دو متر روی آب قرار داده اند، گذشت. در طبقه تحتانی و فوقانی که ایوان دارد از دو طرف باز می شود.

و هر کس در آن بنشیند از دو سو دریاچه را زیر نظر دارد. علاوه بر بنای فوق به فاصله ده متری از ضلع جنوبی دریاچه ساختمانی متعلق به دوره آغامحمدخان قاجار واقع است. ساختمان دارای یک طبقه و یک شاه نشین فوقانی است و این بنا هم از نظر معماری و هم از نظر مکان به زیبایی بنای فتحعلی شاه نیست. اما دارای قدمت می باشد.

عمارت دختر ناصرالدین شاه

در قسمت امیر آباد دامغان و در مقابل قلعه، عمارتی وجود دارد که نمای ظاهری آن با نقش و نگار های آجری تزئین شده است. اهالی منطقه، این بنا را به دختر ناصرالدین شاه قاجار نسبت می دهند که زمانی به آنجا تبعید شده بود. نمای اصلی بنا دارای ایوان ورودی و دو ایوان طرفین و ایوان نشیمن در بالای سردر با سقفی چوب نما شده است.

برج پیر علمدار

برج پیر علمدار در شرق شهر دامغان در محله خوریا نزدیک مسجد جامع و مدرسه حاج فتحعلی بیگ واقع گردیده است. این مقبره به سال ۴۱۷ هجری قمری ساخته شده است. ارتفاع این بنا ۱۳ متر، قطر داخلی آن چهار و نیم متر و شهرت آن به دلیل کتیبه ای زیبا با خط کوفی مشبک است. این ساختمان به سبک بنای چهل دختران است. اما نه به ظرافت و زیبایی آن. ساختمان مذکور مقبره محمد بن ابراهیم، پدر ابو حرب بختیار، ممدوح منوچهری دامغانی است. گنبد مذکور سابقاً ایوانی داشت که امروزه دیگر اثری از آن وجود ندارد. و در دور ایوان کتیبه ای وجود داشت که در حال حاضر مقدار کمی از آن یادگار مانده است.

گنبد زنگوله

در قرن هفتم هجری در جنوب غربی شهر دامغان بنایی از خشت خام ساخته شده است که در حال حاضر از آن گنبد اثری باقی نمانده است. این بنا دارای ارتفاعی در حدود شش متر و البته از تاق نماهای مقرنس بهره مند است.

مدرسه موسویه

مدرسه موسویه را حاج موسی آقا قاجار در سال ۱۲۷۰ هجری قمری بنا کرد. این مدرسه در محله بالای کوی دباغان دامغان قرار دارد. در جنوب مدرسه مسجدی ساخته شده است که ساختمان آن از آجر و به شکل کثیرالاضلاع است. این مسجد دارای ده اتاق است و از سطح زمین نزدیک یک متر و نیم بلندتر است. تالار فوقانی که روبروی در مدرسه واقع شده است پنج در دارد که درها به طرف حیاط مدرسه باز می شوند. و پشت آنها حیاط خلوت قرار دارد. در بعضی مواقع در این حیاط خلوت مجلس درس تشکیل می شود.

مقبره شاهرخ میرزا

این مقبره در ضلع شمال شرقی صحن امام زاده جعفر در شهر دامغان بنا گردیده و به شکل مربع می باشد که طول ضلع خارجی آن پنج متر و طول ضلع داخلی آن چهار متر است. این بنا دارای گنبدی مدور و کوچک است. ارتفاع ساختمان آن در حدود یازده متر است و به نام مقبره شاهرخ میرزا معروف شده است.

گنبد چهل دختر

گنبد چهل دختر در مرکز شهر دامغان و در ضلع آستان مبارک حضرت امام زاده جعفر قرار دارد. این برج از بناهای دوره سلجوقی است. بنای مذکور در سال ۴۴۶ هجری به دستور ابو شجاع، موسوم به اسفارنکی بن اصفهانی از آجر ساخته شده است. محیط خارجی این برج ۲۳۸۰ متر، قطر داخلی آن ۵،۵ متر و ارتفاع آن ۱۵ متر می باشد. در بالای آن نزدیک به گنبد، کتیبه ای به خط کوفی با تزئینات زیبای آجری و قطار بندی های جالب مشاهده می شود.

برج طغرل

برج طغرل در سال ۴۹۰ هجری قمری در جنوب روستای مهماندوست واقع در ۲۰ کیلومتری شمال شرقی دامغان و در نزدیکی آبادی امام آباد بنا گردیده است. شعاع داخلی این برج ۷/۹۲ متر و ارتفاع آن ۱۲ متر است. ارتفاع اصلی برج در گذشته بیشتر بوده است. و بعدها به علت فرو ریختن گنبد مخروطی شکل و زیبای این بنا از ارتفاع آن کاسته شد. این برج آجری که مشهور به برج

معصوم زاده است دارای تاق نماهای بلند و مقرنس کاری های زیبای آجری است. دو کتیبه در بالای برج به خط های کوفی و بنایی وجود دارد . تاریخ بنا با زمان سلطان سنجر سلجوقی مطابقت دارد و مردم محل آن را امام زاده قاسم می گویند .

جاذبه های طبیعی

رودخانه چشمه علی دامغان

رودخانه چشمه علی دامغان از دره های جنوبی شاه کوه گرگان واقع در استان گلستان سرچشمه می گیرد و به دشت کویر منتهی می گردد .

رودخانه سفید رود

رودخانه سفید رود که یکی از سرشاخه های رود تجن است، از چند رود خانه فرعی تشکیل گردیده است و به طرف شمال شرق جریان می یابد. آبراهه های اصلی تشکیل دهنده سفید رود عبارتند از : آبرود، سیاه رودبار، تویسن دره و آبراهه شلی. رودخانه سفید رود پس از پیوستن به این آبراهه ها، با جریان پایه ای معادل ۹۰۰ تا ۱۰۰۰ لیتر توان آبی قابل توجهی پیدا می کند. این میزان خروجی آب پس از آبیاری مزارع حاشیه رودخانه به طرف تجن جاری می شود .

چشمه علی و عمارت آن(همراه عکس)

چشمه علی در ۳۵ کیلومتری شمال دامغان قرار دارد و از قدیم الایام یکی از نقاط پر جاذبه بوده است . این محل با صفا در قدیم گردشگاه فرمانروایان و سلاطین بود، بطوریکه پادشاهان اولیه ایل قاجار علاوه بر توجه به شهر دامغان، چشمه علی را نیز مورد توجه قرار دادند. به همین جهت آغا محمد خان قاجار و فتحعلی شاه قاجار در محل چشمه، ساختمانهایی زیبا بنا نهادند. بنای چشمه علی شامل دو قسمت است یکی عمارت قراولخانه که بنایی خشتی است و معماری صفوی دارد و در زمان آغامحمدخان قاجار مورد استفاده قرار می گرفت و دیگری بنایی دو طبقه و آجری است که شالوده سنگی دارد و در داخل یک دریاچه طبیعی قرار گرفته است . این بنا مربوط به دوره فتحعلی شاه است. این پادشاه که در دامغان متولد شده بود. هر ساله ایامی را به عنوان تعطیلات در کنار این چشمه می گذراند .

اماکن زیارتی و مذهبی

مسجد تاریخانه دامغان

گزاره نیست اگر بگوییم که این بنا کهن ترین بنای دوره اسلامی است که شالوده ساسانی خود را حفظ نموده و ظاهراً از خرابی ها و صدمات ناشی از زلزله قرون گذشته در امان مانده است. اگر چه نوشته ای که تعیین کننده تاریخ بنای آن باشد موجود نمی باشد. ولی از روی سبک بنا می توان آن را متعلق به قبل از سال ۲۰۰ هجری قمری دانست. اهمیت این بنا بخاطر امتزاج سبک عربی اسلامی و اسلوب و معماری عهد ساسانی آن است. تاقهایی که بدون مجاورت دیوار، روی ستونهای تاریخانه ساخته شده اند معماری عهد ساسانی را به یاد می آورد. ستونهای تاریخانه دارای تاقهای ضربی وسیع و موازی با نماها هستند. از طرف صحن مسجد، مانند ایوانهای زمان ساسانیان باز و گشوده اند. از نظر معماری قطر و اندازه ستونهای کاخ تپه حصار دامغان که به جای مانده از دوره ساسانیان است برابر با اندازه و قطر ستونهای تاریخانه می باشد. و این نشان دهنده استمرار و تداوم معماری ساسانیان در دوره اسلامی است. احتمالاً تاریخانه در زمان تسلط اعراب بر ایران، آتشکده یا معبدی بوده که بعداً به مسجد تبدیل شده است. ساختمان مسجد، مربوط به قرن دوم هجری قمری می باشد.

مسجد جامع دامغان

مسجد جامع دامغان روبروی مدرسه حاج فتحعلی بیگ که به آن مدرسه پامناز نیز می گویند قرار گرفته است. طول آن ۳۵ متر و عرض آن ۱۸ متر می باشد. دارای دو ردیف ستون است که روی ستونها سقف های مدور آجری دارد. و فواصل آجرها نیز با گچ بند کشی شده است. ستونها هم آجری است و محراب آن از گچ ساخته شده، مسجد دامغان را میرزا محمدخان سپهسالار دامغانی بنا نموده است.